

Η τρελή ροδιά

Οδυσσέας Ελύτης

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΥΤΗ

- Αντλεί την έμπνευσή του από τον ελληνικό ήλιο και τη θάλασσα.
- στα παιδικά του χρόνια περνούσε τα καλοκαίρια του στα νησιά του Αιγαίου έτσι στην ποίησή του κυριαρχεί ο ελληνικός ήλιος και το αιγαιοπελαγίτικο τοπίο μέσα σε μια λυρική ατμόσφαιρα νεανικής αισιοδοξίας.
- Μετά την εμπειρία του πολέμου του 1940 αντλεί τα θέματά του από τα βάσανα, τις εμπειρίες, τους αγώνες και τα πάθη του Ελληνισμού.
- Από τους πρώτους Έλληνες που ασπάστηκαν τον υπερρεαλισμό [αν και αργότερα απομακρύνθηκε από αυτόν].
- Χρησιμοποιεί ως βασικό υλικό αφηρημένες εικόνες και εντυπωσιακές λέξεις με νοηματική ασάφεια, αλλά πάντα με συναισθηματική φόρτιση.
- Τόσο ο Ελύτης όσο και ο Σεφέρης είναι από τους κυριότερους ποιητές που συνέβαλαν στην ανανέωση της νεοελληνικής ποίησης.

ΕΙΔΑΧΩΓΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Το τελευταίο έργο της πρώτης ποιητικής συλλογής του Ελύτη
Προσανατολισμοί, που εκδόθηκε το 1940 λίγο πριν τον πόλεμο.

Κινείται στο γενικό κλίμα αισιοδοξίας της ποίησης του Ελύτη, η οποία είναι εφηβική, γεμάτη φως με κεντρικά θέματα τη θάλασσα του Αιγαίου και τον ήλιο.

Το θέμα του ποιήματος

Η τρελή ροδιά μέσα στο ελληνικό τοπίο ως σύμβολο χαράς, ζωντάνιας, αισιοδοξίας, ελπίδας και κατ' επέκταση: η αισιόδοξη αντιμετώπιση του κόσμου.

Ερμηνεία του τίτλου

Τρελή: κυριολεκτικά εκφράζει μια ψυχοπαθολογική κατάσταση, στα συμφραζόμενα όμως του ποιήματος, το επίθετο αυτό χρησιμοποιείται μεταφορικά και έχει τη σημασία: **κεφάτη, ζωηρή, χαρούμενη, γεμάτη ζωντάνια και πάθος για τη ζωή.**

Το μοτίβο του ποιήματος

Πρωινό ερωτηματικό κέφι 'a pleine haleine

Ο ποιητής προαναγγέλλει τη διάθεση στην οποία θα κινηθεί το ποίημα. Όλα όσα αναφέρονται στο ποίημα, ξεκινούν από το **πρωινό**. Την ώρα που ξεκινά η

μέρα, σε μια ατμόσφαιρα χαράς, ευτυχίας και κεφιού.

Ο προσδιορισμός **ερωτηματικό** προδιαγράφει τον τόνο που θα ακολουθήσει. Όλες οι στροφές του ποιήματος τελειώνουν με ένα λυρικό ερώτημα που επαναλαμβάνεται σαν μουσικό μοτίβο.

Να σημειωθεί ότι το λυρικό ερώτημα δεν αποτελεί απορία του ποιητή, αλλά περισσότερο έκπληξή του για το θαύμα που του αποκαλύπτουν οι εικόνες που ξεδιπλώνονται μπροστά στα μάτια του. Το ερώτημα λοιπόν είναι ρητορικό, αφού στην ουσία είναι μια πανηγυρική κατάφαση.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Α΄ στροφή

Η Τρελή ροδιά μέσα στο αιγαιοπελαγίτικο τοπίο

Χαρακτηριστικό ελληνικό τοπίο [Αιγαίο] και αγαπημένο μέρος του ίδιου του ποιητή. Μέσα σ' αυτό το τοπίο βρίσκεται η τρελή ροδιά σκιρτώντας, σπαρταρώντας, σκορπίζοντας το καρποφόρο γέλιο της και «ανοίγοντας» όλα τα χρώματα.

Αποκωδικοποίηση φράσεων

Σκιρτάει στο φως: τινάζεται ξαφνικά μέσα στο φως.

Το καρποφόρο γέλιο της: οι καρποί της ροδιάς αποτελούν πολύ ευχάριστη εικόνα, σαν το γέλιο στο πρόσωπο του ανθρώπου.

Με ανέμους πείσματα και ψιθυρίσματα: ο άνεμος άλλοτε φυσάει δυνατά και άλλοτε και επίμονα, και άλλοτε απαλά και ο ήχος του ακούγεται σαν ψίθυρος ανάμεσα στα φύλλα της ροδιάς

± **έντονη ηχητική εικόνα.**

Σπαρταράει με φυξήλωσιές νογέννητες τον όρθρο: τα κλαδιά της τρελής ροδιάς γεμάτα με νέα φυλλαράκια που άρχισαν μόλις να ξεπετάγονται, πάλλονται το πρωί.

Ανοίγοντας όλη τα χρώματα ψηλά με ρίγος θριάμβου: η τρελή ροδιά, με το θριαμβευτικό τρεμούλιασμά της στον πρωινό αέρα κάνει ακόμα πιο φωτεινά και λαμπερά τα χρώματα του ουρανού που φαίνονται ψηλά με την ανατολή του ήλιου.

Οι ρηματικοί τύποι της στροφής αυτής

[φυσά, σφυρίζοντας, σκιρτάει, σκορπίζοντας, σπαρταράει, ανοίγοντας],

δημιουργούν έντονη δραστηριότητα, παραστατικότητα και κινητικότητα.

Β΄ στροφή

Η Τρελή ροδιά μέσα στους κάμπους και τα όνειρα των κοριτσιών.

Μεταφορά στους κάμπους, στον κόσμο της στεριάς την ώρα που αυτοί «ξυπνούν». Η γενική εικόνα των κάμπων συντίθεται από πολλές επιμέρους εικόνες:

- ✓ ολόγυμνα κορίτσια που θερίζουν τριφύλλια [αντί στάχυα], με ξανθά χέρια και με ατέλειωτα όνειρα [υπερρεαλιστική εικόνα].
- ✓ η τρελή ροδιά βάζει μέσα στα πανέρια των κοριτσιών τα δώρα της: τα φώτα της καινούργιας μέρας, τη χαρά της ζωής.
- ✓ η μια κοπέλα φωνάζει το όνομα μιας άλλης και έτσι δημιουργείται ένας λυρικός ομαδικός κελαηδισμός [υπερρεαλιστική εικόνα με ονειρικές διαστάσεις].
- ✓ η τρελή ροδιά πολεμάει τη συννεφιά του κόσμου, δηλαδή το σκοτάδι, τον πόνο, το κακό.

Οι παραπάνω εικόνες
δίνουν την εικόνα της ξεγνοιασιάς, της ευτυχίας, του αυθορμητισμού,
της αισιοδοξίας και της αθωότητας.

Γ' στροφή

Η Τρελή ροδιά, η ελπιδοφόρα μέρα και το φως του ήλιου.

Το σκηνικό μιας καινούργιας ελπιδοφόρας μέρας με την απόλυτη κυριαρχία του ήλιου και του φωτός.
Μέσα σ' αυτό το σκηνικό μπαίνει η τρελή ροδιά μ' ένα ορμητικό καλπασμό αλόγου.

Ζτη μέρα που απ' τη ζήλια της στολίζεται μ' επτά βιογύφτερα ζώνοντας τον αιώνιον ήλιο με χιλιάδες πρίσματα:

Το πρωί ανατέλλει ο ήλιος, η νέα μέρα στολίζεται με τα χρώματα της ίριδας και μοιάζει με κάποια πολύχρωμα πουλιά, αλλά και με ζηλιάρα γυναίκα, η οποία θέλει να είναι πιο όμορφη από άλλες.

Ποτέ θλιμμένη και ποτέ γκρινιέρα: Ο ποιητής μας πληροφορεί τι δεν είναι η τρελή ροδιά. Δεν είναι ποτέ απαισιόδοξη, θλιμμένη ή γκρινιέρα.

Που ξεφωνίζει την καινούρια ελπίδα που ανατέλλει: Η τρελή ροδιά υποδέχεται με δυνατούς ήχους χαράς και αισιοδοξίας τη μέρα που ανατέλλει και που μαζί της φέρνει καινούργιες ελπίδες.

Οι αριθμοί στην 3^η στροφή

- **Επτά:** δηλώνει με ακρίβεια τα επτά χρώματα του φάσματος του φωτός, της ίριδας, του ουράνιου τόξου [κόκκινο, πορτοκαλί, κίτρινο, πράσινο, μπλε, βαθύ μπλε και ιώδες]. Ο αριθμός όμως αυτός, εξάλλου, θεωρείται μαγικός, ασκεί έλξη στη λυρική ποίηση και χρησιμοποιήθηκε και σε άλλα ποιήματα από τον Ελύτη.
- **Χιλιάδες:** δηλώνει αόριστα τα νερά και τις δροσοσταλίδες, που σαν πρίσματα αναλύουν το φως του ήλιου. Ο αριθμός αυτός δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολικός, αφού πράγματι αυτά τα πρίσματα είναι αμέτρητα.
- **Έκατό:** ο αριθμός αυτός όντως χρησιμοποιείται κατ' υπερβολή, η οποία δηλώνει την ταχύτητα του καλπασμού του αλόγου. Όσο περισσότερο βιτσιές δώσεις στο άλογο, τόσο πιο πολύ αυτό θα τρέξει.

Δ' στροφή

Η Τρελή ροδιά και η θάλασσα

Το καινούργιο σκηνικό είναι η θάλασσα [θάλασσα, χίλια δυο καράβια, κύματα, ακρογιαλιές, άρμενα].

Τινάζοντας ένα μαντίλι φύλλων από δροσερή φωτιά: η τρελή ροδιά κουνάει στον άνεμο σαν μαντήλι χαιρετισμού τα φύλλα της μαζί με τα κατακόκκινα σαν φωτιά ρόδια της, γεμάτη από δροσιά.

Θάλασσα ετοιμόγεννη: θάλασσα πολύ φουσκωμένη από τα κύματα, σαν ετοιμόγεννη γυναίκα.

Αμύριστες ακρογιαλιές: ακρογιαλιές αγνώριστες, απάτητες, παρθένες που δεν τις έχει γνωρίσει [μυρίσει] κανένας.

Τρίζει τ' άρμενα: η τρελή ροδιά κάνει να τρίζουν ψηλά τα πανιά των πλοίων.

Ε' στροφή

Η Τρελή ροδιά και ο ουρανός της ανατολής

Η τρελή ροδιά βρίσκεται πολύ ψηλά στον ουρανό και από εκεί απλώνει την ευεργετική προσφορά της.

Αποκωδικοποίηση φράσεων

Πού σπεί με φως καταμεσής του κόσμου τις κακοκαιρίες του δαίμονα: εξουδετερώνει τις αρνητικές επιδράσεις των κακών πνευμάτων – απαισιοδοξίας.

Την κροκάτη απλώνει τραχηλιά της μέρας την προφυκεντημένη από σπαρτά τραγούδια: η τρελή ροδιά απλώνει παντού το κροκάτο χρώμα της ανατολής, σαν ρούχο στο λαιμό της μέρας.

Που διαστικά ξεδηγικώνει τα μεταξωτά της μέρας: η τρελή ροδιά λύνει τα μεταξωτά ρούχα που φορά η μέρα, σαν μια ωραία γυναίκα, αποκαλύπτοντας τα κάλλη της.

ΣΤ' στροφή

Η κορύφωση και η δράση της τρελής ροδιάς.

Η τρελή ροδιά τοποθετείται σε εποχές του έτους. Στην καρδιά της άνοιξης [μεσοφούστανα πρωταπριλιάς], και στην καρδιά του καλοκαιριού [τζιτζίκια δεκαπενταυγούστου]. Βάζει φτερά στα πράγματα και στα βαθιά μας όνειρα. Δίνει ευχάριστη και χαρούμενη όψη στα πράγματα και γεμίζει τους ανθρώπους με κέφι και αισιοδοξία για την εκπλήρωση των ονείρων τους.

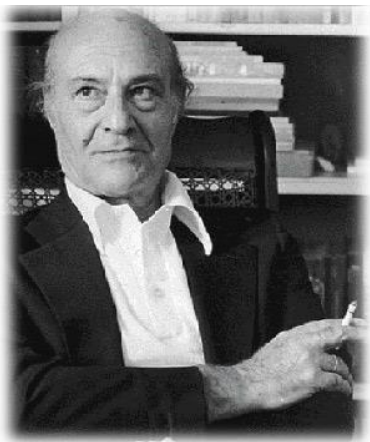
Η τρελή ροδιά σαν σύμβολο

Για τον ποιητή η τρελή ροδιά είναι ένα ζωογόνο σαρωτικό ρεύμα που επενεργεί δυναμικά, μεταμορφώνοντας με την παρουσία του τα πάντα. Είναι το ποιητικό σύμβολο της χαράς, της ζωντάνιας, της αισιοδοξίας, της ελπίδας. Είναι το ρεύμα εκείνο που δίνει φτερά στα όνειρά μας.

Οι εικόνες του ποιήματος

- αντλούνται από το φυσικό κόσμο
- αποπνέουν έντονο λυρισμό
- δεν συνδέονται μεταξύ τους λογικά
- πολλές είναι **Υπερρεαλιστικές**

18 χρόνια χωρίς τον Οδυσσέα Ελύτη

18 Μαρτίου 1996, πεθαίνει ο νομπελίστας ποιητής Οδυσσέας Ελύτης

Όσα πρέπει να θυμόμαστε

Ο Οδυσσέας Ελύτης ξεκίνησε το «ταξίδι» του ως Οδυσσέας Αλεπουδέλης στις 2 Νοεμβρίου 1911 στο Ηράκλειο της Κρήτης, αν και καταγόταν από τη Λέσβο.

Η λογοτεχνική του αφύπνιση ήρθε όταν φοιτητής της Νομικής διάβασε ένα βιβλίο του ποιητή Πολ Ελύάρ. Ως τότε, όπως ομολογεί ο ίδιος στα «Ανοιχτά χαρτιά» το 1974, θεωρούσε την ποίηση «ένα φλύαρο και ανιαρό ρυθμοκόπημα».

Ο Οδυσσέας Ελύτης πρωτοπαρουσίασε το έργο του σε ηλικία 23 χρόνων στο περιοδικό «Τα Νέα Γράμματα» τον Νοέμβριο του 1935.

Το 1959 δημοσιεύει το «Αξιον εστί», που υπήρξε η αφορμή για τη διεθνοποίηση του ποιητή. Το 1960 κερδίζει το Κρατικό Βραβείο Ποίησης. Το 1961 ξεκινάει συνεργασία με τον Μίκη Θεοδωράκη για τη μελοποίηση του ποιήματος, το οποίο θα εκτελεστεί για πρώτη φορά στον κινηματογράφο «Ρεξ» το 1964.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1979 τού απενεμήθη το Νομπέλ Λογοτεχνίας. Στην απονομή του βραβείου στη Στοκχόλμη ο ποιητής ξεκίνησε της ομιλία του ως εξής: «Ας μου επιτραπεί να μιλήσω περί φωτεινότητας και διαφάνειας».

Ο Οδυσσέας πέθανε από ανακοπή καρδιάς στο σπίτι του στην Αθήνα. Στο πλευρό του, η Ιουλία Ηλιοπούλου, η οποία τον συντρόφευε τα τελευταία 13 χρόνια της ζωής του. Δεν παντρεύτηκαν ποτέ.

Είπε, αντί epilόγου: «Είπα θα φύγω. Τώρα. Μ' ό,τι να'ναι: τον σάκο μου τον ταξιδιωτικό στον ώμο, στην τσέπη μου έναν οδηγό, τη φωτογραφική στο χέρι. Βαθιά στο χώμα και βαθιά στο σώμα θα πάω να βρω ποιος είμαι. Τι δίνω, τι μου δίνουν και περισσεύει το άδικο. Χρυσέ της ζωής αέρα». ("Ο μικρός Ναυτίλος», 1985).

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ "ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ"

Στὴν Ἑλλάδα ὁ χαρακτηρισμὸς «ποιητὴς τοῦ Αἰγαίου» δὲν εἶναι ἄστοχος, ἀλλὰ παρερμηνεύεται. Κι αὐτὸ γιατί ἔχουμε τὴ συνήθεια νὰ παίρνομε τὰ πράγματα «ξόπετσα». Ἐπειδὴ ὁ κόσμος, ὅταν ἀκούει «ποιητὴς τοῦ Αἰγαίου», πιστεύει ὅτι εἶναι ἓνας φυσιολάτρης, ἓνας ἄνθρωπος πού βλέπει σὰν τουρίστας τὴ θάλασσα καὶ τὰ νησιά, πού κάνει κάτι ἀνάλογο μ' αὐτὸ πού θὰ 'καναν οἱ κάρτ-ποστὰλ τῶν νησιῶν. Δέν εἶναι καθόλου αὐτό. Εἶναι μιὰ τρισχιλιόχρονη παράδοση, πού περνᾷ μέσα ἀπὸ τὸ Αἶγαῖο – κι ἐγὼ εἰδικά, ἐπειδὴ κατὰ γομαι ἀπὸ τὴ Λέσβο, ὅπου γεννήθηκε ἡ λυρική ποίηση τῆς Σαπφῶς κι ἔχω ζήσει σ' ὅλα τὰ νησιά (ὅπου π.χ. στὴν Πάρο ἦταν ὁ Ἀρχίλοχος καὶ στὴν Ἀμοργό ὁ Σημωνίδης), ἔχω ἄμεση σχέση τῆς συνέχειας. Καὶ ὅταν μιῶ γιὰ τὸ φῶς, γιὰ τὴ θάλασσα, γιὰ τοὺς ἀνέμους, αὐτὰ ἀναλογοῦν σὲ ἄλλα πράγματα βαθύτερα, πού βρίσκονται σ' ἓνα ὑπερβατικὸ ἐπίπεδο. Εἶναι δύσκολο γιὰ τὸν ἀναγνώστη, ἀκόμη καὶ τὸν μυημένο, μὲ πρώτη ματιὰ νὰ τὰ δεῖ αὐτά, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ σιγὰ σιγὰ βλέπω ὅτι ἡ νεότερη γενιά τὰ αἰσθάνεται. Δηλαδή φορτίζω – ὅπως εἶπε ἓνας κριτικός – μὲ ἡθικὲς δυνάμεις τὰ φυσικά στοιχεῖα, καὶ αὐτὸ δέν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὴ συμμετρία τὴν ἀπλή. Γι' αὐτὸ ἀντιδρῶ λιγάκι στὸν τίτλο «ποιητὴς τοῦ Αἰγαίου». Οὐσιαστικά ὅμως εἶμαι, γιατί δέν τὸ 'κανα ἐπίτηδες. Δέν ζύπνησα ἓνα πρωὶ καὶ εἶπα: εἶμαι ὁ ποιητὴς τοῦ Αἰγαίου. Ἔτσι εἶναι ἡ ἐμπειρία μου. Γιατὶ ἔζησα καὶ μεγάλωσα στὰ νησιά.

Ἀθῆναι, 18 Μαρτίου 1996,
ἀπὸ συνέντευξη στὴ Μαρία Δωρίτη